

Analys

Samverkansprocess

tema

Markdetaljer

Utgåvehistorik för dokumentet

Utgåva	Datum	Kommentar
0.1	2015-03-23	Dokumentet skapas
0.3	2015-02-27	Uppdaterades innan remiss till arbetsgruppen
0.5	2015-03-30	Uppdaterades efter remiss till arbetsgruppen
0.8	2015-05-06	Uppdaterad efter synpunkter från förankringsmöte 2015-05-06 samt allmän uppdatering.
1.0	2015-05-11	Allmän justering inför avslut av tema Markdetalj

Innehåll

Bakgrund	4
Syfte	4
Målbild	4
Analys av möjliga samverkansaktiviteter	5
1 Insamling	5
1.1 Nuläge insamling.....	5
1.2 Framtida samverkan.....	5
1.2.1 Analys	5
2 Lagring och tillhandahållande	6
2.1 Nuläge lagring och tillhandahållande.....	6
2.2 Framtida lagring och tillhandahållande	7
2.2.1 Analys	7
3 Nyttoeffekter	8
4 Rekommendationer från arbetsgruppen	9
Referenser	11

Bakgrund

Ett av Svensk geoprocess projektmål är att i samverkan utarbeta nationella dataproductspecifikationer för framtida geodata för vissa prioriterade teman där Markdetaljer är ett av temana. I uppdraget ingår även att för respektive tema beskriva hur en framtida process för samverkan kring insamling, lagring och tillhandahållande ska utformas för att få enklare och effektivare myndighetsutövning. Svensk geoprocess är ett samverkansprojekt som ska bidra till enklare och effektivare myndighetsutövning för till exempel planarbete, fastighetsbildning och bygglovshantering, miljö- och krisarbete samt infrastrukturbyggande. Med samverkan avses vi samverkan mellan två eller flera kommuner eller mellan en eller flera kommuner och Lantmäteriet eller annan myndighet. Samverkan kan också vara mellan kommuner och infrastrukturbyggare, arkitekter, projektörer med flera.

Syfte

För temauppdrag Markdetaljer har en samverkansprocess arbetats fram som visar ett möjligt samverkansalternativ kring insamling, lagring, utbyte och tillhandahållande. Syftet med det här dokumentet är att analysera och belysa de olika samverkansalternativen.

Målbild

Det ska vara enklare för en användare av Markdetaljer att få tillgång till geodata. En användare ska via en webbportal kunna ta del av, hämta hem och titta på utbudet av geodata från Lantmäteriet och andra myndigheter, kommuner och i framtiden eventuellt även privata aktörer, inom ett visst område.

Geodata ska bli mer enhetligt och därmed enklare att utbyta genom användning av Dataproductspecifikationen.

Lantmäteriet, andra myndigheter, kommunerna och privata aktörer samverkar kring en nationell insamling av geodata. Förutsättning för samverkan och enhetliga data är den nationella dataproductspecifikationen som ger möjligheter till utbyte av information samt samnyttjande av system och rutiner mellan kommuner, Lantmäteriet, andra myndigheter och användare. Samverkan mellan parter ger möjlighet för effektivare processer för insamling av geodata, och lagring och tillhandahållande, och därmed en effektivisering av samhällsbyggnadsprocessen.

Analys av möjliga samverkansaktiviteter

Målet med samverkan är att verka för kvalitetsförbättring och kostnadseffektivisering i bland annat samhällsbyggnadsprocessen. I följande kapitel beskrivs nuläget och samverkansalternativ gällande såväl insamling, lagring, utbyte och tillhandahållande. Erfarenheterna baseras på Lantmäteriets och kommuners samverkan idag.

1 Insamling

1.1 Nuläge insamling

Kommuner

Kommunerna har markdetaljer i form av objekt i baskartan. I flertalet av kommunerna täcker baskartan bara tätorterna inom kommunen. Insamling sker kontinuerlig inom dessa områden. I övriga områden sker insamling vid behov t.ex. vid detaljplanläggning, fastighetsbildning eller bygglov. Ofta ligger flygbildstolkning till grund för baskartan. Insamlingen och ajourhållningsrutinerna av baskartan varierar från kommun till kommun.

Viss information skickas via ABT-avtalen som kommunerna har med Lantmäteriet. De objekt som ingår i avtalen är pir, brygga och idrottssarg.

Lantmäteriet

Lantmäteriets Geodatadivision samlar in och ajourhåller markdetaljer via flygbilder samt en liten del via samverkan med kommunerna. Vissa detaljer samlas in bara inom den nationella strandlinjen NSL, ett väl fungerande samverkansprojekt mellan Sjöfartsverket och Lantmäteriet. Där ingår detaljerna kaj, brygga, pir, avbärare, ledverk och dykdalb temat Markdetaljer inom Svensk geoprocess.

Inom fastighetsbildningsprocessen utförs vid behov inmätning av markdetaljer. Detta utförs av både kommunala- och statliga lantmäterimyndigheter. Objekten som mäts in är av betydelse för lantmäteriförrättningen. Oftast innebär detta att endast objekt som är bestående över en längre tid och som är normerande för en gräns, som exempel staket, brunnar, stenmurar och diken mäts in.

1.2 Framtida samverkan

Kommunerna har uttryckt ett behov av samverkan om markdetaljerna som den statliga fastighetsbildningen samlar in. Kommunerna har även önskemål om återföring till baskartan av information i relationshandlingar från infrastrukturbyggare/arkitekter/projektörer.

Lantmäteriet har idag en bra samverkan med Sjöfartsverket gällande nationella geodata. Vi ser därför inga behov av större förändringar i Insamlingsförfarandet mellan Sjöfartsverket och Lantmäteriet. Utöver detta är det svårt att se behov av andra samverkansformer eftersom markdetaljer är ett tema som främst kommunerna samlar in.

1.2.1 Analys

Genom att kommuner och den statliga Lantmäterimyndighetens fastighetsbildning kan samverka om och får tillgång till de gemensamma objekten som mäts in, kan tid och kostnader sparas för inblandade parter. Man kan dra nytta av att någon av parterna nyligen har uppdaterat området med nya objekt. Insamlingsprocessen blir således effektivare för alla parter.

Att få till stånd en samverkan mellan den statliga Lantmäterimyndigheten och kommunerna kan spara insamlingstid och reducera kostnaderna. Särskilt kommunerna kan dra nytta av detta på

områden där det nyligen är gjort nya fastighetsbildningar, så att samma objekt inte mäts in flera gånger.

Vid återföring av inmätta detaljer från relationshandlingar till kommunerna baskarta, effektiviseras samhällsbyggnadsprocessen. Risken för dubbel ajourhållning minskas och ajourhållningsprocessen av baskartan kan effektiviseras. För att detta ska fungera krävs det att båda kommunerna och infrastukturbyggare/arkitekter/projektörer hittar rutiner för att utbyte data. Efter upprättad relationshandling måste baskartadetaljerna levereras tillbaka till kommunen. Här kan dataproduktspecifikationerna vara till hjälp för att hitta utbytesstandarder/format. En överenskommelse mellan parterna kan kanske behövas.

Knäckfrågor:

Samverkan kring vissa objekt mellan kommunerna och den statliga Lantmäterimyndigheten kan i dagsläget vara svårt att genomföra eftersom det råder olika uppfattningar lokalt ute på fastighetsbildningskontoren om huruvida de inmätta objekten ska mätas in och lagras, eller inte. För att detta ska fungera måste rutinerna ändras och följas upp. Det kan även krävas utökad kompetens och resurser.

Insamling och lagring av geodata görs av den statliga Lantmäterimyndigheten, kommunala lantmäterimyndigheter och kommunerna. En överenskommelse i form av ett avtal måste tas fram mellan parterna som beskriver hur insamlingen ska ske, vem som är informationsägare samt om utbyte skall kräva någon form av ersättning till informationsägaren.

En bättre samverkan kring återföring av objekt från relationshandlingar kräver att infrastukturbyggare/arkitekter/projektörer är villiga att leverera objekten till kommunerna. Det finns i dagsläget få exemplar där detta fungerar. Det är viktigt att fördelarna av denna samverkan tydliggörs för inblandade parter.

2 Lagring och tillhandahållande

Det finns flera tänkbara alternativ för lagring och tillhandahållande av geodata. Data kan lagras och tillhandahållas via ett tjänstgränssnitt eller lokalt, regionalt på kommunnivå eller via ett gemensamt centralt grunddatalager och leveranslager.

2.1 Nuläge lagring och tillhandahållande

Kommuner

Geodata lagras hos den enskilda kommunen. Kommunerna hanterar tillhandahållande av markdetaljer olika från kommun till kommun, t.ex. genom användning av tjänstbaserat och/eller filbaserat tillhandahållande.

Lantmäteriet

Lantmäteriet ansvarar för lagringen av objekten till den Nationella strandlinjen. De lagras tillsammans med andra objekt i ett grunddatalager, där data sedan används för framställning av kartprodukter, visningstjänster eller tillhandahålls inom geodatasamverkan via geodataportalen.

I dagsläget (2015-05-01) är 20 statliga myndigheter och landsting, och 201 kommuner med i [Geodatasamverkan](#). 19 parter tillhandahåller geodata.

Den statliga Lantmäterimyndigheten lagrar sina objekt i Primär- och Mätarkivskiktet (PM-skiktet) och uppdateras av Lantmäteriets lokalkontor runt om i landet. Det finns 39 Kommunala lantmäterimyndigheter (KLM). KLM-kommunerna lagrar markdetaljer, som ingår i baskartan, samt registerinformation i egen databas med leverans till Nationell Digital Registerkarta (NDRK) via Bryggan. Textdelen skickas via Trossen. En del KLM-kommuner använder ArcCadaster med Trossen och hämtar hem registerkartan till en lokal databas via schemalagda rutiner.

2.2 Framtida lagring och tillhandahållande

Att tillgängliggöra Statliga Lantmäterimyndighetens markdetaljer till kommunerna och vice versa, ger en stor nytta i samhället, och verksamheten hos de inblandade parterna kan effektiviseras. Data kommer att omfattas av vissa krav från den gemensamma dataproduktspecifikationen. Användarna har på så sätt alltid tillgång till de senast mätta objekten inom området som önskas. Om behovet är större än vad som kan tillhandahållas måste användaren själva hämta in data.

2.2.1 Analys

För att underlätta för samverkansparter, infrastrukturbyggare, arkitekter, exploatörer med flera vore det önskvärt att det finns ett gemensamt tillhandahållande av geodata för kommunerna och Lantmäteriet liknande "geodatasamverkan". Gränssnittet ska vara enkelt och man ska kunna se geodata med tillhörande metadata över ett visst område. Det ska vara enkelt att ladda hem geodata eller konsumera publicerade tjänster.

Ansvaret för gemensamma geodata bör ligga på Lantmäteriet i rollen som nationell samordnare där Lantmäteriets uppgift är att vara drivande när det gäller att prioritera, initiera och leda arbetet med att bygga upp, förvalta och utveckla infrastrukturen för geodata nationellt.

Knäckfrågor:

Mer detaljerade processer måste arbetas fram som beskriver samverkan kring geodata. Dessa processer kan sedan användas som underlag vid framtagandet av en modell för hur samverkan ska finansieras. De ekonomiska villkoren måste utredas och kan påverka processen. Troligtvis är kommunerna villiga att leverera delar av baskartans information till en gemensam bas utan ersättning.

Andra förslag på lagring och tillhandahållande är olika varianter där data lagras lokalt, regionalt eller centralt och har ett därtill kopplat leveranslager. För att några av de varianterna ska fungera måste man se alla topografiska data teman (Hydrografi, Markanvändning/Marktäckelse, Markdetaljer, Kommunikation, Byggnader och Adresser) tillsammans och hitta en lösning som passar alla.

3 Nyttoeffekter

Genom tillämpning av framtagna dataproductspecifikationer och samverkansprocesser för temat Markdetaljer väntas ett antal nyttor kunna uppnås. Dessa nyttor kan uppstå inom ett flertal olika områden och hos olika aktörer. I de studier som gjorts inom ramen för denna rapportens analys har de nyttor som beskrivs nedan identifierats:

- Tillämpning av gemensamma specifikationer underlättar för samverkansparter, infrastrukturbyggare, arkitekter, exploitörer med flera, vid samnyttjande av geodata över större områden och från flera parter.
- Kommunerna ser möjligheter till samverkan om markdetaljer som Lantmäteriets fastighetsbildning samlar in.
- Genom samverkan mellan kommunernas baskarteverksamhet och såväl statlig som kommunal fastighetsbildning om tillgång till objekt som mäts in kan tid och kostnader sparas för inblandade parter. Dubbelarbete kan undvikas genom att dra nytta av att en annan part uppdaterar ett område med nya objekt. Insamlingsprocessen skulle på detta sätt effektiviseras för alla inblandade.
- Vid uppdatering av kommunernas baskarta genom återföring av uppdaterade data i relationshandlingar fås en effektivare ajourhållning av baskartan och man minskar dubbel ajourhållning, och därmed en effektivare samhällsbyggnadsprocess.

Något att utreda är om ett gemensamt tillhandahållande av markdetaljer i någon form vore möjligt, och vem som i så fall är informationsägare. Att snegla mot geodatasamverkan känns i sammanhanget naturligt. Genom ett tillhandahållandegränssnitt bör det finnas möjligheter att titta på geodata inklusive metadata över ett önskat område. På längre sikt kanske en lösning med möjlighet att ladda hem geodata direkt eller koppla upp sig mot tjänster vore möjlig att utveckla.

4 Rekommendationer från arbetsgruppen

Arbetsgruppen för Specifikation och Samverkansprocess har tagit fram följande rekommendationer till fortsatt arbete genom förvaltning.

Målen med tema Markdetaljer:

- *Kommunal geodata blir mer enhetlig genom användning av Dataproduktspecifikationen.*
- *Minska dubbelarbete vid insamling.*
- *Enklare tillhandahållande genom väl beskrivna dataproduktspecifikationer, och enklare utbyte av geodata.*
- *Samverkan kring vissa markdetaljer i fastighetsbildningen.*
- *Nationell data uppfyller många intressenters behov, dock inte alla kommunala behov, som projekteringsunderlag och underlag till baskarta.*

Ü **Det är viktigt att samverkansparter/användare/intressenter ser att det sker ett fortsatt arbete efter temats avslut. Det får inte dröja för länge innan införandet startar.**
Lantmäteriet behöver gå i bräschen och visa väg för att driva på införande.

Ü **Ta fram datamodell och testa Dataproduktspecifikationen skarpt.**
Det är viktigt att systemleverantörerna är med och skapar modeller i sina program så att kommunerna kan börja använda dem. Införande i en pilotkommun tillsammans med en systemleverantör bör påbörjas.

Ü **Marknadsför Svensk geoprocess för att få intressenter intresserade av att samverka.**

- SKL/kommuner tar fram goda exempel på fördelar/nyttor/effektivisering för kommunen och samhället samt vilka ekonomiska fördelar det är med att implementera specifikationen och delta i samverkan.
- Tydliggöra vad Lantmäteriets roll som nationell samordnare är i det här temat.

Ü **Skapa förutsättningar för att tillhandahålla markdetaljer via "geodatasamverkan".**
En gemensam plattform för att hämta geodata underlättar. Behov av att infrastrukturbyggarna går med som part och kommunerna delar sina data.

Ü **Informationsmöte med infrastrukturbyggarna bör arrangeras.**
För att samla in synpunkter på dataproduktspecifikationen och informera om Svensk geoprocess är det viktig att träffa infrastrukturbyggarna och föra en diskussion runt hanteringen av relationshandlingar samt möjligheten att återföra markdetaljer till kommunens baskarta.

Ü **Enhetlig insamling, lagring och tillhandahållande.**
Ett enhetligt sätt att utbyta geodata är önskvärt utifrån samhällsbyggnadsprocessen. En gemensam dataproduktspecifikation med kodlista är en del av denna process, och ett gemensamt utbytesformat är önskvärt på sikt.

Ü **Vidareutveckla dataproduktspecifikationen.**
En större tydlighet runt kodlistan behövs. Viktigt att alla identifierade objekt hanteras inom ett tema och tas hand om, avgränsningen mot andra teman måste vara tydlig. Regler för insamling bör tas fram för att skapa enhetlighet och säkra kvalitet.

Ü Förtydliga och ta fram stöd för samverkan.

- En populärversion bör tas fram som på ett enklare sätt presenterar det mest väsentliga i dataproduktspecifikationen. Populärversionen ska inte vara ett hopplock av delar ur specifikationen, utan helt nya texter.
- Specifikationen ska utformas så att det går att ansluta nya användningsområden och tekniker enkelt.
- Ta fram XML-scheman enligt dataproduktspecifikationen.

Ü Utred gemensam lagring och tillhandahållande.

Se alla de olika Topografiska data teman (Hydrografi, Markanvändning/Marktäcke, Markdetaljer, Kommunikation, Byggnader och Adresser) från Svensk geoprocess under ett och hitta en lösning för lagring och tillhandahållande som passar alla.

Referenser

Arbetsgrupp

Namn
Anders Carlström, Västerås stad
Jonny Jäwert, Örnsköldsviks kommun
Katarina Lönnqvist, Stockholms stad
Anna Selander, Nyköpings kommun
Jan Karlsson, Hässleholms kommun
Lars Börjesson, Skövde kommun
Göran Leiner, Nässjö kommun
Ingela Nilsson, Agima Management AB
Linn Varhaugvik, Lantmäteriet
Nyttoeffekter, Johan Linjer, Lantmäteriet